

اقتصاد

مركز الحوار السوري
Syrian Dialogue Center

Realite ve Sorunlar Karşısında Suriyeli Gençler İçin Ekonomik Kuluçka Merkezleri

Profesyonellik Seminerinde Yaşananlar Hakkında Rapor

H. 03 Muharrem 1439 - M. 23 Eylül 2017

Fihrist

Giriş ve Uygulama Özeti	3
Birincisi: Suriyeli Sivil Toplum Kuruluşlarının Realite ve Umut Karşısında Suriyeli Gençlerin Türkiye’de İstihdamındaki Rolü	5
İkincisi: Eğitim Kurumları ve Bağımsız Çalışma Platformlarının Suriyelilerin İstihdamındaki Rolü	9
Üçüncüsü: Milli Ekonominin İnşasında Küçük Ölçekli Projelerin Rolü	11
Dördüncüsü: Göçmen Suriye Gençleri İçin Kuluçka Merkezleri, Fırsatlar, Sorunlar ve Etkinleştirme İmkanları	13
Öneriler	14

Giriş ve Uygulama Özeti

Suriye rejiminin Suriye halkına karşı açtığı savaşın koşullarının bir yansıması olarak kötü ekonomik koşullar ve bu koşulların yansımalarının Suriyeliler üzerinde önemli sosyal ve psikolojik etkileri olmuştur. Zira eğitimi bırakma oranı yükselmiş ve üniversite öğrencilerinin çoğu ailelerinin geçimini üstlenmek için üniversite eğitimini tamamlamadan bırakmak zorunda kalmıştır. Bu durum, aileler için sosyal parçalanma, gençlerin psikolojik sağlıklarının bozulması, dilencilik ve boşanma gibi olumsuz görüntülerin dikkat çekici şekilde yükselmesini beraberinde getirmiştir.

Bu koşullar, mülteci ve göçmenlerin deneyim ve becerilerini geliştirecek, beceri ve yeteneklerini kendilerine ve iltica ettikleri ülkelerin ekonomisine faydalı olacak şekilde kullanmalarını sağlayacak geniş ve kapsamlı bir program olmadığı için yüzlerce mülteci ve göçmenin bir şekilde yerel ve uluslararası insani yardımlara bağlı yaşamaya zorlanmıştır. Yine mülteci ve göçmenlerin çoğu, işsizlik, iş istihdamı yetersizliği, rehabilitasyon eksikliği, iltica ettikleri ülkenin pazarını analiz edememe, işverenlerin düşük ücret verme istismarı, haksız şekilde işten çıkarma ve sigortasız çalıştırma gibi hukuki çerçevenin olmaması gibi bir çok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Suriye Diyalog Merkezi, bu bağlamda hicri 03 Muharrem 1439 - miladi 23 eylül 2017 tarihinde İstanbul'da "Realite ve Sorunlar Karşısında Suriyeli Gençler İçin Ekonomik Kuluçka Merkezleri" konulu özel bir seminer düzenlemiştir. Seminere bu konuya ilgi gösteren dernek, sivil toplum kuruluşu, hukukçu, Suriyeli iş adamı organizasyon temsilcileri, iş adamları, müteşebbisler, eğitim kuruluşları ve araştırma merkezleri davet edilmiştir.

Seminerin birinci konuşmasında Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki Suriyelilerin istihdamındaki rolü konusu ele alınmıştır. Zira konuşmada Türkiye'deki Suriyeli gençlerin durumu, önemli ihtiyaçları, iş piyasasası ile ilgili durumları doğru şekilde tanımlayan önemli istatistikler, Suriyeli ve uluslararası örgütlerinin durumu, Suriyelilerin ekonomik başarısı için verdikleri çabalar ve bu alanda karşılaştıkları problemler ele alınmıştır. Birinci konuşma, bu alanda ortaya koyulan çaba ve gayretleri birleştirici, Suriyeli, Türk veya uluslararası olsun Suriyelilerin istihdamı ile ilgili tarafları koordine edecek, gençlerin mesleki eğitim ve uzmanlık rehabilitasyon ve eğitim seviyesini yükseltecek, Türkiye'deki kuluçka merkezleri ile kaynaştıracak bir stratejinin hazırlanması, çalışma izni, yatırım imkanları ve Suriyeli çalışanların istismara karşı korunması ile ilgili yasal engelleri ortadan kaldırmak için farklı seviyelerde yardım kampanyalarının yapılmasının kaçınılmaz olmasına ilişkin öneri ile son bulmuştur.

İkinci konuşmada eğitimle ilgilenen kuruluşların Suriyelilerin eğitimi ve iş piyasasına entegrasyonu için verdikleri çaba ve gayretler ele alınmıştır. Zira Suriyelilerin Türkiye gibi iltica ettikleri ülkeler veya Suriye'de uygun iş bulma imkanlarını engelleyen en önemli sorunlara dikkat çekilmiş, etkin meseleli yeterlilik ve eğitim programının halen istenilen seviyenin altında olduğu, Suriyeli

gençlerin bağımsız platformlar seviyesinde çalışması için ufuklar olduğu, fakat çalışıp rekabet edebilmeleri için rehabilitasyona ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Ayrıca konuşmada geniş yelpazede çalışma süreçlerinde faydalanılacak yerel ve uluslararası bazı tecrübeler ele alınmıştır.

Üçüncü konuşmada küçük ve orta ölçekli projelerin milli ekonominin inşasındaki rolü, Suriyeli gençlerin ihtiyaçları, kendilerine iş imkanı sağlayabilecek projeler hakkındaki düşünceleri, bu projeleri başlatmak için gerekli finansman hacmi, orta ve küçük ölçekli projeler yoluyla desteklenebilecek ve yatırım yapılabilinecek bazı sektörler ele alınmıştır. Yine Suriyeli müteşebbislerin projelerini desteklemek için bazı Suriyelilerin pratik deneyim ve birikimleri el alınmıştır.

Seminer, kuluçka merkezleri, çalışma mekanizması, ekonominin kalkınması, iş imkanı sağlanmasındaki rolü, projenin başlangıcında gençlere kucak açılması, onlara lojistik, danışmanlık ve idari destek verilmesi ve tehlikeli risklerin azaltılmasının tanıtım konuşması ile son bulmuştur. Seminere katılanlar, Suriyeliler için kuluçka merkezlerinin oluşturulması veya etkinleştirilmesinin ekonomik, idari ve hukuki açılardan karşılaştığı önemli sorunları ele almışlardır.

Konuşma sonunda Türkiye'deki kuluçka merkezleri ile dayanışma, Suriyelilere karşı devre dışı bırakılacak yasal ve mevzuatsal sınırlamaları hafifletmek için bu kuluçka merkezlerine destek vermek amacıyla uluslararası örgütler ve Türk makamları nezdinde dayanışma kampanyaları düzenlemenin gerekliliğine dair tavsiyelerde bulunulmuştur.

Suriyeli gençlere kucak açmak, ellerinden tutmak, herkese faydalı olacak projelerini başlatmalarına yardımcı olmak için iş adamı, Suriyeli kuruluşlar ve Türk menşeli kuluçka merkezleri gibi çıkar sahipleri arasında koordinasyon kurulmasına çağrıda bulunulmuştur.

Birincisi: Suriyeli Sivil Toplum Kuruluşlarının Realite ve Umut Karşısında Suriyeli Gençlerin Türkiye'de İstihdamındaki Rolü

Birinci konuşmada, şu anda sayıları 3.4 milyonu bulan Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin durumu ele alınmıştır. Suriyeli mülteciler arasındaki işsizlik oranı %17.5 olup çalışan Suriyeli sayısı yaklaşık 650 bini bulmuştur. Bunlardan sadece yüzde ikisinin düzenli çalışma izni bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'inin iş projelerinden faydalanan Suriyeli sayısı, 11 milyon doları bulan bütçesi ile sadece 8211'dir. Suriyelilerin bu alandaki girişimleri yetersiz kalmıştır. Zira işletmecilik alanında profesyonel olan Suriyeli kuruluşların oranı aktif halde çalışan 300 sivil toplum kuruluşundan sadece yüzde 12'dir. Türkiye'de iş bulabilen Suriyelilerin sadece %4'ü bu kuruluşlardan faydalanmaktadır.

Konuşmada sınıflarına göre Suriyelilerin karşılaştıkları en önemli çalışma sorunlarına değinilmiştir. Oranları yüzde 55'i bulan vasıfsız çalışanlar düşük ücret, istismar, sağlık sigortasının olmaması,

haksız şekilde işten çıkarılmanın yanı sıra Türkçe dilini bilmemeleri nedeniyle iletişim ve entegrasyon sorunu yaşamaktalar. Yine meslek erbaplarının Türkiye piyasasında çalışmaları için acilen rehabilitasyona ihtiyaç duyulduğu ve oranları %30'u bulan üniversiteli kesime önem verilmesi gerektiği görülmektedir. Yatırım yapma imkanlarını araştıran diğer kesmin oranı ise yüzde 13'tür. Bu kesim, karmaşık ticari lisans prosedürleri, bir Türk ortağın olmasının zorunluluğu, iletişim, Türkiye pazarını yeteri kadar bilmeme, işlemlerini kolaylaştıracak Suriyeli bir kesimin bulunmaması ve hayata geçirmek istedikleri projeler için finansman olmaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Suriyelileri istihdam etmeye yönelik uluslararası ve Birleşmiş Milletler'in çabalarına rağmen Suriyelilerin çabalarının mütevazı ve düzensiz olduğu ve ekonomik güçlendirmeyi gerçekleştirmedikleri görülmektedir. Mevcut koşullar gereği Türk devleti ve devlete bağlı makamların, Birleşmiş Milletler örgütleri, Avrupa Birliği ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde geniş çerçevede Suriyelilerin istihdamı, koordinasyonu ve destek verilmesi sürecinde ana aktör oldukları görülmektedir.

Ayrıca konuşmada en önemlisi imkanların yetersizliği, bu meselenin çözümü için liderlik ve koordinasyon zafiyeti, genel olarak geniş kapsamlı kalkınma programlarının tasarım ve uygulanmasında deneyim ve birikim sahibi örgütlerin sayılarının azlığı ve deneyim yetersizliği gibi kişisel sorunlar veya mültecileri ağırlayan ülke ve ülkenin Suriyelilere yönelik siyasi etkilere açık net olmayan mevzuat ve politikaları ile ilgili dış sorunlar gibi Suriyelilerin Türkiye'de karşılaştıkları en önemli sorunlara değinilmiştir.

Konuşmada bu sorunla mücadelede Suriyeli sivil toplum kuruluşlarına verilen rolle ilgili olarak, Suriyelilerin Türkiye'deki geleceklerine, Türk hükümetinin Suriye'deki siyasi çözüm ufkunu, Suriye sorunu ve sorunun boyutlarına yönelik kapsamlı bir haritanın olup olmasını dikkate almaksızın Suriyelilere muamelede yaklaşımı, Türk hükümeti veya Birleşmiş Milletler'in müdahalesi altında etkin bir çözüm tasarımı istenmesi halinde Suriyeli sivil toplum kuruluşları ve örgütlerinin oynayabileceği rolün gözetimine önemli ölçüde katkıda bulunacak ilgili tarafların rollerinin belirlenmesine değinilmiştir. Küçük finansman projeleri yönünde adım atılması, Türkiye pazarına yönelik eğitim, rehabilitasyon, Suriyelilerin durumu hakkında detaylı araştırma ve anketlerin yapılması, Suriyeli sivil toplum kuruluşları ile ekonomik örgütler arasındaki koordinasyonun iyileştirilmesi, kuluçka merkezi projelerinin desteklenmesi ve bu projelerin hızlandırılması gibi geriye Sivil toplum kuruluşlarının meselenin etkilerini hafifletmek için oynayabilecekleri kısmi roller kalmaktadır.

Ayrıca konuşmada hukuki engelleri hafifletmek, kalkınma kuruluşları ve projelerine öncelik vermek için Suriyeli organizasyonlara Türkiye'deki farklı resmi makamlar nezdinde dayanışmada

bulunmaları çağrısında bulunulmuştur. Yine Suriyeli sivil toplum kuruluşlarına kalkınma ve insani yardım aktivistlerini birbirinden ayırmaları, Suriyelilerin istihdamı alanında faaliyet gösteren deneyim sahibi profesyonel sivil toplum kuruluşlarının sayısını artırmaları çağrısında bulunulmuş, etkinlik ve verimliliği artırmak için koordinasyon kurulması, işbirliği ve bilgi paylaşımında bulunulması ve Suriyeli sivil toplum kuruluşları arasındaki ortak veri tabanlarının geliştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Konuşmada eğitimle görevli Suriyeli sivil toplum kuruluşlarından birinin icra müdürü, sorunun Suriyelilerin istihdamının 2012 yılından beri insani yardım yönüne yoğunlaştırmasının yanı sıra başta bulunan organizasyonların bu noktaya odaklanarak inşa ve kalkınma projelerine gerekli yoğunlaşmada bulunulmamasından ortaya çıktığını vurgulamıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler'inin yayınladığı yıllık planlar hazırlanırken Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının politikaların yönlendirilmesi ve insani gereksinimlerin değerlendirmesinde yetersiz kaldıklarını belirtmiştir. Yani genellikle insani yardım projeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Oysa yapılan desteklerin rehabilitasyon ve eğitime imkan verecek şekilde yıllık yanıt planları kapsamında ekonomik olarak güçlenmelerine imkan verecek şekilde Suriyeliler için kuluçka merkezleri oluşturulmasına yönlendirme çalışması yapılmalıdır.

Suriyelilerin eğitimine önem veren sivil toplum kuruluşu danışmanı olan başka bir katılımcı ise, bazı tahminlerin Türkiye'deki lisanslı Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının sayısının 2000'e ulaştığını ve dolayısıyla burada bu kadar çok olan bu sivil toplum kuruluşlarının pratik olarak etkilerinin neler olduğu, gereksinimler ve gereksinimlerin önündeki zorluklar bağlamında çalışmalarının vakıda somut bir etkisinin olup olmadığını sorgulamak gerektiğini belirtmiştir.

Diğer taraftan Suriyeli iş adamlarından biri, bu konunun önemine vurgu yaparak kendilerine destek verildiğini hisseden Suriyeli gençler için önemli bir konu olmasına rağmen bu hususta çok zaman kaybedildiğini, genelde Suriyeli gençler ve Suriyelilere hizmet için çalışan ilgili kişileri harekete geçirecek değerleri canlandırma, Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli mültecilere ilgi göstermesinin gerekmesi ve Suriye'deki insanlara yapıldığı gibi kalkınma projelerinin bir kısmının Suriyeli mültecilere yönelik olması gerektiğini ifade etmiştir.

Suriye Araştırma merkezi ekonomistlerinden birisi, Türkiye pazarı hakkındaki genel intibayı ele almıştır. Zira Türkiye pazarının bünyesinde birçok iç sorun ve problemleri barındırdığını, küresel rekabet göstergeleri kapsamında düşük pozisyonlarda bulunduğunu, piyasadaki sorunlara ön çözümler üretemeyen Türk hükümetinin üzerindeki baskıların arttığını ve Suriyelilerin gelmesi ile yeni sorunlarının oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca Suriyelilerin durumu ile ilgili araştırmaların yapılmasına vurgu yaparak Suriyeli araştırma merkezlerinin genelini siyasi yöne odaklandığı, Suriyelilerin durumu hakkında kapsamlı araştırmalar yapılmadığı, sorunlarının çözümü için pratik

öneriler sunulmadığı veya en azından sorunlarının tanımlanmadığını belirtmiştir. Yine Suriyeliler hakkındaki Türk menşeli araştırmaların genelinin yüzeysel olduğunu, bilimsel ve dakik şekilde vakıayı yansıtmadığını ifade etmiştir.

Gençlerin yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine önem veren Suriyeli sivil toplum kuruluşlarından birinin yönetim kurulu başkanı, bu sorunu çözmek için farklı uzmanlıklara sahip Suriyeliler arasında dayanışma ve bağlantının olması, mal varlıklarını ciddi rekabetin olduğu bir piyasada kaybetmemeleri için gençlerin yönlendirilmesi, gençlerin Türkiye pazarını çok iyi bilen iş adamları tarafından yönlendirilmesi, Suriyeli sivil toplum kuruluşları tarafından Türkiye pazarı hakkında eğitilmesi, bilinçlendirilmesi, bilmedikleri bir pazara girmenin birçok riskini hafifletecek mükemmel bir program kapsamında özgeçmiş yazısı, iletişim becerileri, uzmanlık seçimi ve kişisel kalkınma gibi destekleyici birikimlerle donatılmasının gerekliliğine vurgu yaparak mülteci kamplarındaki insanlara ilgi gösterilmesi, bu kesime ve çalışabilecekleri iş alanlarına dikkat çekilmesine çağrıda bulunmuştur.

Suriyeli ekonomi organizasyonlardan birinin başkanı, Türkiye’de çalışan Suriyelilerin karşılaştıkları hukuki yönlerle ilgili olarak çalışma izni almadan Suriyelileri çalıştıran yatırımcılara büyük para cezaları uygulanmasını ön gören yasal sınırlamaların olduğunu, bu durumun Suriyelilerin istihdamına katkıda bulunulmasını engellediğini ve bundan dolayı hukuki konu üzerinde çalışma yapılması ve Suriyelilere yönelik sınırlamaların hafifletilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Suriyeliler arasında diyaloga önem veren Suriyeli sivil toplum kuruluşlarından birinin başkanı, patlayıcı variller, kimyasal silahlar ve umutların körermesi dahil birçok boyun eğdirici ve zorlayıcı araçlar bulunmasından dolayı Suriyeli gençlere ilgi göstermeye çağırıda bulunarak gerçek sermayenin gençler ve toplum olmasından dolayı bu konuların büyük ölçüde siyasi yönü beslediğini, gençlerin ve toplumun yok olması halinde siyasi davanın yok olacağını belirtmiştir. Ayrıca düşünce kuruluşlarının geniş çalışma sahasına sahip ve önem arz eden birçok alanın olmasına rağmen siyasi olmayan her şeyden uzak durmaları ile ortaya çıkan Suriyeli sivil toplum kuruluşlarında genel bir fenomenin olduğuna dikkat çekmiştir.

Suriyeliler arasında diyaloga önem veren Suriyeli sivil toplum kuruluşu araştırmacısı, Suriyelileri ve entegrasyon süreçlerini daha yakından tanımaya ihtiyaç duyan Türk halkının daha geniş kitleleri ile iletişim kurabilmek için Türkiye’deki resmi makamlarla olan sınırlı işbirliği konseptinin genişletilmesine çağırıda bulunarak Türk halkının hükümetin kararlarından olumsuz etkilenmesine rağmen kişisel dürtü ile hareket etmesi halinde bu kararlardan olumlu yönde etkilendiğini ve bu durumun bilinçlendirmede iyi rol oynayabilecek Türk sivil toplum kuruluşları ile birlikte medya çalışması ve ortaklık kurulmasına gerek olduğunu belirtmiştir.

İkincisi: Eğitim Kurumları ve Bağımsız Çalışma Platformlarının Suriyelilerin İstihdamındaki Rolü

Konuşmada öncelikli olarak Suriyeli gençlerin Suriye’de, iltica ettikleri ülkelerde, özellikle Türkiye’de karşılaştıkları en önemli sorunlar ele alınmıştır. Daha sonra araştırmadan görüldüğü üzere projelerinin sadece %5’ini eğitime, %20’sini mesleki eğitime, %30’unu sadece etkin ve profesyonel mesleki eğitime ayıran Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının performansının değerlendirilmesi yapılmıştır. Konuşmada eğitim programı hazırlama ve tasarımında Suriyelilerin daha fazla koordine olması, objektif verilere dayalı reel ve pratik gereksinim değerlendirmesi yapılması, pratik programların desteklenmesi ve eğitim sonrası takibat yapılması önerisinde bulunulmuştur.

Konuşmada bağımsız çalışma platformları ve bu platformlara her taraftan kolayca ulaşılması ile ilgili olarak reklam, içerik oluşturma, tanıtım ve programlama gibi bu platformlarda çalışmak için gerekli alanlarda gençlerin daha kapsamlı şekilde eğitilmesi önerisinde bulunularak kültürlerinin yetersizliği, bu platformlar kapsamında kendilerini rehabilite edecek yeterli eğitimin olmaması, ücret tahsilinde teknik ve hukuki zorluklar başta olmak üzere birçok nedenden dolayı Suriyelilerin bu noktaya gereken önemi vermediği belirtilmiştir. Yine konuşmada önemine göre küçük ve orta ölçekli projeler alanına gerekli önemin verilmediği, uygun finansmanın sağlanmadığı, gençlerle ilişki kurmak ve rehabilitasyonlarını sağlamak için teknik açıdan rehabilitasyon ve eğitimlerinin gerçekleştirilmediği belirtilmiştir.

Suriyeli müteşebbislerden birisi konuşmaya iştirak ederek Suriyeli gençlerin profesyonelliklerini kaybettiklerini, çok genel olan çeşitli eğitim programlarını takip ettiklerini, geçimini temin etmek için belli bir alana odaklanmadan sürekli iş değiştirdiklerini, böylece kendi güçlerini aşan piyasada rekabet güçlerini kaybettiklerini belirterek eğitim programlarının eğitmenin net standartlara göre girdiği profesyonellik özelliğine sahip olması, örneğin altı ay boyunca seri kurslar şeklinde devam etmesi, kursiyerlerin eğitim programından belli ve net bir alanda profesyonel olarak çıkması ve yerli pazarda çalışmaya hazır olması gerektiğini önermiştir.

Küçük ölçekli projelerle ilgilenen Suriyeli kuruluşlardan birinin müdürü, gençleri eğitime kazandırma mekanizması ile ilgili olarak, mevcut koşullarda sıradan bir gencin esasen günlük rızkını temin etmeye ayırdığı zamanının bir kısmını, kendisini pratik ve somut şekilde geliştirmesine imkan verecek ciddi sonuçları olmaması halinde eğitime ayıramayacağını, bu nedenle gençlerin çoğunun teorik yönlere odaklanarak kurs bittikten sonra gençleri takip etmedikleri için eğitim kurslarına katılmadıklarını belirterek kurs sonrası dönemin kursiyer için çok önemli olduğu, çünkü bu dönemin küçük veya orta ölçekli proje üreten Suriyeli iş adamları, yatırımcılar veya ortakların finansman veya işbirliği gibi bir tür desteğe ihtiyaç duyulan bir dönem

olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca Türkçe dilini bilmediği veya ürünlerini iyi şekilde pazarlama gücüne sahip olmadığı için Türkiye pazarına giremeyen veya bu pazarı bilmeyen Suriye'deki derin deneyim ve birikime sahip gençlere destek vermeye çağrıda bulunmuştur.

Yine Suriyeli iş adamlarından birisi, bu sorunun çözümü için Suriyelilerin (yeni gelenler - bayanlar - üniversiteliler - meslek sahipleri) şeklinde sınıflara ayrılması ve her sınıfa uygun çözümlerle yaklaşılması çağrısında bulunarak iş adamları ve ekonomik faaliyet sahipleri ile sivil toplum kuruluşları ve gençler arasında bağlantı ve dayanışma olmasının gerektiğine, çünkü aralarındaki bu uçurum ve çatlağın Suriyeli gençlerin yeterli deneyimi kazanmasına imkan verecek sürede özel kurs veya stajlarla fabrikalarda pratik şekilde eğitilmesi bakımından daha iyi şekilde kullanılmasına imkan verecek fırsatların kaybedilmesine neden olduğunu belirtmiştir. Ayrıca atıl şekilde geri plana atılmaları ve çözüme ortak olmaları için kendilerine hitap edecek birilerinin olmamasından dolayı iş adamları, fabrika ve faaliyet sahipleri ile iletişim kurulması gerektiğine çağrıda bulunmuştur.

Diğer taraftan Suriyelilerin beceri ve yetenek kazanmasına önem veren Suriyeli sivil toplum kuruluşu başkanı, yetenek ve beceri kazandırılması ile eğitim kuruluşları arasında entegrasyonun olması gerektiğine vurgu yaparak birinci tarafın kişisel eğilim, tarz ve mesleki eğilimlerini bildiğini, kusursuz bir program kapsamında kursiyere uygun kursların belirleneceğini, gençlerin önemli olması ve kendi potansiyellerini ölçmelerinin zor olmasından dolayı yetenek ve beceri kazandırma kurslarına katılmadıklarını, bununla birlikte profesyonel sivil toplum kuruluşları arasındaki entegrasyon ile bu engelin aşılabileceğini belirtmiştir.

Yine insani sivil toplum kuruluşlarından birinin başkanı, sürekli olmaması, iş eğitimi verilmemesi ve bazı sivil toplum kuruluşlarının hayata geçirdiği başarılı bazı projelerde olduğu gibi kursiyere araçlar sunulmaması halinde eğitim kursunun tek başına yeterli olmayabileceğine değinmiştir.

Türkiye'deki Suriyeli sivil toplum örgütlerinden birinin başkanı, Türk ekonomi organizasyonlarından faydalanma ve Suriyeli sivil toplum kuruluşları yoluyla bu organizasyonlar ile gençler arasında iletişim kanalları kurularak gençlere iş imkanı sağlaması için bu organizasyonların kapılarını çalmaya, bunun öncesinde Türkiye pazarı hakkında bilinçlendirme yapılması, dil engelini kırma ve gençlere profesyonel mesleki eğitim verilmesi çağrısında bulunarak Türk hükümetinin meslek okulları kapsamında Suriyelilere mesleki eğitim alanları açtığı, hatta bu okullara gidenlere mali destek verdiği, birçok Suriyelinin bunu dikkate almadığı ve bu konuda bilinçlendirmeye ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Ayrıca Suriye rejiminin etrafında döndüğu, mali kolaylık, vergi ve gümrük vergisi muafiyeti sağlama karşılığında Suriye'ye geri dönmeye çağırđığı ekonomistlere yönelmeye ve açılmaya çağrıda bulunmuştur. Çünkü bu kişilerin burada bulunması ve onlardan istifade edilmesi gençlerin ekonomik sorunlarının çözümünde temel taşı ve Suriyeliler ile Türkler için ortak çıkarı teşkil etmektedir.

Üçüncüsü: Milli Ekonominin İnşasında Küçük Ölçekli Projelerin Rolü

Bu konuşmada küçük ölçekli projelerin milli ekonominin inşasındaki rolüne değinilmiştir. Zira bu tür projeler, milli ekonomi için kalkınma kaldıraç ve iş istihdamı için temel kaynağı oluşturmaktadır. Konuşmada Suriyeli taraflardan birinin küçük ve orta ölçekli projeler hakkında yaptığı araştırma sonuçları ele alınmıştır. Araştırmada 27-37 yaş grubu gençlerin çoğununun kendi projelerini hayata geçirmeyi düşündükleri, bu gençlerin %35'inin Türkiye'ye, geri kalan kesmin Suriye'ye yoğunlaştığı, yüzde 40'nın projelerinin finansmanı için en az 20 bin dolara ihtiyaç duyduğu, Suriyelilerin projelerini hayata geçirmeyi düşündükleri alanların başında sırayla hizmet, eğitim ve sanayi geldiği belirtilmiştir.

Konuşmada Suriye'nin tarım, hayvancılık, sanayi, gıda ve el sanatları alanında ön plana çıkmasından dolayı bu alanlara orta ölçekli proje yatırımları yapılması, bu tür projeler üretmeleri için gençlere mali destek hizmeti verilmesi, ürünlerini pazarlama yolları ve kanallarının açılmasında onlara yardım edilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Ayrıca konuşmada orta ve küçük ölçekli proje ve çalışmaların mükemmel bir sistem kapsamında yönetilmesi, projelerin başarısı için çabaların koordine edilmesi, kamu kurumları, iş adamları, örgütler ve müteşebbisler gibi ilgili taraflar arasında koordinasyon kurulmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Konuşma, bazı Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının orta ve küçük ölçekli projelerin desteklenmesi ve gençlerin istihdamı alanındaki bazı başarılı deneyimlerin sunumu ile son bulmuştur.

Katılımcılardan biri olan ve üniversiteli öğrencilerle ilgilenen Suriyeli sivil toplum kuruluşu program müdürü, veri tabanı ve araştırmaların güncellenmesine odaklanılması ve temel alınacak güvenli verilere itimat edilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Suriyeli müteşebbislerden biri, devrim öncesi döneme göre zayıf olduğu görülen Suriyelilerin iltica ettikleri ülkelerdeki orta ve küçük ölçekli projelerin boyutunun değerlendirilmesi ve ölçülmesinin gerekli olduğunu, çünkü proje ve müteşebbislere kucak açacak, onları yönlendirecek, projelerini doğru esasa göre finanse edecek birçok profesyonel kuruluş olduğunu, Türkiye'de oluşan Suriyeli kuruluşların şiddetle ihtiyaç duymasına rağmen kamu, hukuki veya mali kolaylıklardan faydalanmadığını belirtmiştir. Suriyeli iş adamlarından biri, kendi tecrübelerinden bahsederek orta ve küçük ölçekli projelerini tesis etmek için Suriyelilerin güçlü bir motivasyona sahip olduklarını teknik ve mali desteğe ihtiyaç duyduklarını belirterek Suriyeli sivil toplum kuruluşlarını iş adamları ve ekonomik faaliyet sahiplerine açılmaya, aralarındaki sanal engelleri kaldırmaya çağrıda bulunmuştur.

Yine Suriyeli sivil toplum kuruluşlarından birinin müdürü, Türkiye'de vasıflarına uygun olmayan işlerde çalışmak zorunda kaldıkları için Suriyeli gençlerde, özellikle üniversite gençlerinde bir tür hayal kırıklığı oluştuğunu ve bundan dolayı batıya göç ettiklerini belirterek bu konuya önem verilmesi, Suriyelilerin kendi toprakları veya komşu ülkelerde tutunabilmeleri ve Suriye'nin kendi

insan kaynakları ve sermayesini kullanmaya odaklanmaları için yeterli araç temin edilmesi çağrısında bulunmuş, mucit ve üretken fikirlere sahip gençleri kazanmak, fikirlerini daha iyi şekilde kullanmak, fikirlerinden faydalanmak ve birer kârlı işletmelere dönüştürmek için bu tür gençler ile yatırımcılar ve iş adamları arasında güçlü bağlar ve ilişkiler kurma önerisinde bulunmuştur.

Yine diyaloglarda ürünlerin Suriye’de özellikle istikrasız muhasara altındaki bölgelerde pazarlama sorunları gibi Suriye’deki projelerle ilgili bazı sorunlar ve Türklerin kendi pazarlarında pek alışık olmadıkları Suriye ürünlerinin Türk ürünleri ve büyük Türk şirketlerinin ciddi rekabeti karşısında pazarlanması sorunları gibi Türkiye içindeki sorunlar dile getirilmiştir.

Dördüncüsü: Göçmen Suriye Gençleri İçin Kuluçka Merkezleri, Fırsatlar, Sorunlar ve Etkinleştirme İmkanları

Seminerin son konuşmasında çeşitli ekonomik hizmet ve kaynaklar sunarak öncü girişimlerin gelişim ve başarısını hızlandırmak ve kolaylaştırmak için tasarlanmış ekonomik kalkınma aracı olarak kuluçka merkezlerinin tanımı yapılmış, kuluçka merkezlerinin ekonomik kalkınma ve gençlere iş fırsatı bulmadaki rolü açıklanmıştır. Yine kuluçka merkezlerinin türleri, çalışma mekanizması, iş adamları ve proje sahiplerinin başlangıç veya gelişim ve olgunlaşma aşamasında olsun projenin herhangi bir aşamasında kuluçka merkezi görevi gördüğü yöntemine değinilmiştir. Ayrıca kuluçka merkezlerinin danışmanlık, idari, hukuki ve lojistik hizmetler verdiğini, proje sahiplerine mali kolaylıklar sağladığı açıklanmış ve kuluçka merkezleri ile iyi krediler arasındaki temel farklar izah edilmiştir.

Konuşmada pratik bağlamda ekonomik kuluçka merkezlerinin oluşturulması önünde birçok sorunun bulunduğu, bu sorunların genelinin gelişmiş yasal ve hukuki alt yapının varlığı, güvenlik durumu veya ekonomik istikrara yoğunlaştığı, bu sorunları ortadan kaldırmak için öncelikli olarak sermaye, hammadde ve kaliteli işçilik temin etmenin gerekli olduğu belirtilmiştir. Yine konuşmada Türkiye’de kuluçka merkezleri inşa edilmesi ilgili sorunlar, imkanlar, Türkiye’de kuluçka merkezleri oluşturacak ve bu kuluçka merkezlerini destekleyecek kuruluşların bulunması noktasında ciddi gelişmelerin yaşandığı, bunların başında Türkiye’deki küçük ve orta ölçekli projeleri destekleyen, 8 kuluçka merkezine destek veren, birçok üniversite ile ortaklığı bulunan milli bir poje olan “KOSGEP”in geldiğine değinilmiştir.

Konuşmada KOSGEP ile iletişim kurulması, Suriyeli gençlerin bu tür kuluçka merkezlerinin hizmetlerinden faydalanmasını engelleyen hukuki engellerin aşılması, proje sahipleri ve müteşebbislerin gözetilmesine önem veren tamamen Suriye menşeli işletmelerin kuruluşunu başlatmanın gerekliliği, Suriyeli sendika ve organizasyonların Türkiye’deki hukuki engelleri ortadan kaldırmak, Birleşmiş Milletler’inin kuluçka merkezlerine verdiği desteği arttırmak, üretici fikir ve proje sahipleri ile bir araya gelerek iktisadi faaliyet sahipleri ve yatırımcılarla koordinasyon

kurmak için dayanışma kampanyaları düzenlemelerinin önemine dikkat çekilerek eğitim organizasyonlarına gençleri proje üretme, seçkin iş modelleri oluşturmaya, gençlere Türkiye pazarı, iş imkanları ve sorunlarını tanıtmaya ve geçlere müteşebbislik kültürü tohumları aşılmaya çalışacak eğitim programı tasarlamaya çağrıda bulunulmuştur.

Diyaloglar sırasında iş adamlarından birisi, finansal ve danışmanlık kuluçka merkezi yöntemini izleyen ve güzel sonuçlar alan birçok başarılı proje deneyimini ortaya çıkarmış ve Türkiye’de eğitim, yatırım, dayanışma veya yatırım görüşmelerinde gençlere kucak açmak için rol model olabilecek 10 binden fazla Suriyeli şirket olduğunu belirtmiştir.

Müteşebbislerden biri, Türkiye’deki proje üreten gençlerin projelerini hayata geçirmek için kendilerine sermaye temin edecek herhangi bir kuruluş veya kurumun olmamasından dolayı kendi veya akrabalarının birikimlerinden sermaye oluşturmaları, zamanla bu gençlerin mali ve hukuki engellerle karşılaşmaları, Türkiye pazarını ve iş modellerini iyi tanınamalarından dolayı zamanlarını ve paralarını heba etmeleri, hayalleri yıkılmış halde tekrar sıfır noktasına dönmeleri ve geçimlerini temin etmek için iş aramaya başlamaları gibi büyük bir soruna değinmiştir. Ayrıca bu gençlere kucak açacak ve destek verecek kuruluşların olmamasının gençler için felaketle sonuçlandığını, tüm bunların herkes için faydalı olacak şekilde bu gençlere yardım edecek ve onlara iş adamları ve yatırımcılarla gerçek ortaklık temin edecek kuluçka merkezleri oluşturmakla çözülebileceğini belirterek Türk işletmelerinin yasal statüleri ve kendileri ile ilişki mekanizmasında yeterli deneyimlerinin olmaması ve kendileri ile ilişkide kanun ve yönetmeliklerin yetersiz olmasından dolayı Suriyeli proje sahiplerine karşı mesafeli durmalarına değinmiştir.

Suriyeli insani sivil toplum kuruluşlarından birinin başkanı, Suriyelilerle ilişkilerde Türk mevzuat ve kanunlarının yetersizliği noktasından hareketle başka deneyimlere açılma ve Türkiye’deki deneyimlere bağlı kalmama önerisinde bulunarak Türkiye’deki hukuki engelleri aşacak Suriye menşeli kuluçka merkezleri için öz iş modelini geliştirme çağırısında bulunarak bunun etkinlik ve yatırıma ihtiyaç duyan seçkin fikirlere sahip Suriyeli gençlerin varlığı gölgesinde ekonomik organizasyon, sermaye sahipleri, eğitim ve danışmanlık kuruluşları arasında gerçek ortaklık kurularak gerçekleştirileceğini belirtmiştir.

Öneriler

Seminerdeki konuşmalar, diyaloglar ve katılımcılara dağıtılan nihai çıkarımlardan aşağıdaki sonuç ve öneriler çıkarılmıştır:

1. Etkin ve güçlü Suriyeli sendika ve organizasyonları çalışma izni ile ilgili Suriyelilerin önündeki hukuki engelleri kaldırmak için tüm Türk makamları seviyesi nezdinde dayanışma kampanyaları düzenlemeye, başta “KOSGEP” olmak üzere Türkiye’deki kuluçka merkezlerine girmek, kalkınma

için çalışan Suriyeli organizasyonlara kolaylıklar sağlamaya, Suriyeli çalışanları istismara, sosyal sigortasız ve asgari ücretin altında çalışmaya karşı korumak için çalışma yapılması çağrısında bulunmak.

2. Genelde eğitim programı ve özelde mesleki program tasarımında entegre programları benimsemek. Çünkü sadece hızlandırılmış teorik eğitim yeterli değildir. Bilakis hızlandırılmış teorik eğitimin ötesinde farklı aşamalar yoluyla seri iş eğitimi ve profesyonellik eğitimi verilmeli ve yetenek kazandıma becerilerinin eğitim programlarına dahil edilmesi gerekir.

3. Aynı girişimlerin tekrar edilmesini engellemek ve etkileşimi artırmak için Suriyeli organizasyonlar arasında koordinasyon, işbirliği, bilgi ve veri tabanı paylaşımını artırmak.

4. Türkiye'deki Suriyeli iktisadi faaliyetlere açılmak, bu faaliyetleri organize edenlerle koordinasyon kurmak, iş kursları veya "mesleki stajlar" yoluyla gençlerin pratik olarak eğitiminde bu kişiler, yatırımcılar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteli gençler veya müteşebbislerle dayanışma kurmak.

5. İnsani yardım ve kalkınma aktivislerini birbirinden ayırmak, kalkınma sektörü ve Suriyelilerin istihdam edilmesini hedef alan profesyonel kuruluşları harekete geçirmek veya profesyonel programlar oluşturmak, ölçülmesi ve değerlendirilmesi mümkün ekili gerçek kalkınma programları tasarlamak.

6. Bağışta bulunan organizasyonların, özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Dünya Bankası'nın politikalarını istihdam programı, kuluçka merkezi oluşturmaya ve küçük ölçekli projeleri desteklemeye yöneltmek için dayanışma ve baskı kampanyaları düzenlemek.

7. İlgili tarafların kendi aralarında mutabık kaldıkları belli mekanizmalara göre Türkiye'deki hukuki engelleri aşacak ve özellikle projelerin hayata geçirilmesi alanında gençler ve müteşebbislere kucak açacak, onaları destekleyecek ve imkanlar sağlayacak Suriye menşeli kuluçka merkezi modelleri oluşturmak.

8. Araştırma merkezlerini Suriyeliler, ekonomik durumları ve ilgili sorunları ile ilgili araştırma ve istatistik anketleri yapmaya ve sunmaya çağrıda bulunmak.